

HADSEREGSZERVEZÉSI IRÁNYOK FEJLŐDÉSE A VILÁGHÁBORÚ ÓTA

A GYŐZTES hatalmak katonai vezetői utólagosan bizonyítani igyekeznek, hogy összeomláskor, a kivétel kezdetén álló hadműveleteikkel, a központi hatalmak katonai vereségét is kieroszakolhatták volna. A bizonyításnak ma nincs gyakorlati értéke. A valószínűségben a háború az ő katonai sikereik előtt lezárulta központi hatalmak fenntartó erőinek alapjaikban való megrendülése miatt. A háború sorsát a legyőzött nemzetekben rejlő küzdő értékek megbénulása, az erkölcsi és anyagi erőforrások elapadása, döntötte el.

E szemeink előtt lejátszódott eseményeknek értékes tanulságai vannak, még pedig az államférfiú és a katona részére egyaránt. A tanulságok értékesítésére való törekvés, szabad szervezési lehetőségekkel bíró államokban, a hadseregszervezésnek új, fejleszhető irányait jelölte meg.

A SZERVEZÉS ALAPELVEINEK ÚJ IRÁNYAI. A legfőbb szervezési tanulság abban áll, hogy háborút még nagyhatalmak sem húzhatják el erőforrásaiknak teljes elapadásáig. A döntés mielőbbi kicsikarása miatt kíméletlen és aránylag nagy erőfeszítéssel járó hadműveletek mentik meg a nemzetet a teljes elerőtlenedéstől.

A központi hatalmak világháborús helyzetének körülzárolt várható való hasonlítása szállóige, de találó. Ily helyzetben olyan hadviselési mód, amely a döntést a körülzároló ellenfél felmorzsolódásától várja, nem vezethet célhoz.

A körülzárolt hadsereg erkölcsi értékeinek emberfeletti teljesítményei sem képesek a vérben és anyagban frissen tartható körülzároló hadsereg elvérést kivárni. A körülzároltak emberanyaga és készlete napról-napra fogy. Így minden nappal mostohább viszonyok között kell a küzdelmet tovább folytatniok. A fokozódó nélkülözésekkel erkölcsi erejük egyre apad, míg ellenállásuk végkép meg nem törik, így vezetett néphadseregek erkölcsi erejének túlértékelése, a küzdő nemzet élniakarásának ily nagyfokú megkísértése, bukáshoz vezet. Ilyenkor csak a békében jól megszervezett állam hadseregének legázoló és gyors döntést ígérő hadviselési módja segít.

A háború időtartama egyébként is elhatárolt dolog. Időtartamának határt szab a küzdő nemzet erőforrásainak véges értéke. Minél szegényebb egy nemzet, minél inkább el van zárva a háború alatt küzdő értékeinek pótlási lehetőségeitől, háborújának annál rövidebb élettartamúnak kell lennie. A hadvezérnek e rövid idő alatt kell döntő

katonai győzelmet aratnia. Mielőtt az állam értékeinek apadása aggasztó mérvet nem ölt.

Kis nemzetek is élni akarnak. Ők is bele kerülhetnek a háború sodrába. Vannak törekvéseik, melyekért háborús áldozatokra készek. Ezeknél a háború időtartama nem lehet eléggé rövidre fogott. Ezalatt a rövid idő alatt győzni kell! Tehát ily nemzeteknél is, mindjárt a kezdetől fogva, a legnagyobb erőfeszítés van helyén.

A győzelemhez hadsereg kell! A hadsereg megteremtése, az erőforrásokat jelentő anyaország oltalmáról való gondoskodás és a hadsereg fenntartásának elkészítése a szervezés feladata.

Qausewitz, a német katonafilozófus szerint: „Nem lehetünk elég erősek, először általában, azután a döntő helyen!

A hadsereg nem lehet elég erős!

A hadsereg ereje pedig vezetésétől, nagyságától, erkölcsi színvonalától, felfegyverzési és kiképzési fokától, élő- és anyagi erőforrásaitól függ.

A vezetés művészetét itt nem érintem. Ott, ahol a hadsereget szabadon fejleszthetik, a hadsereg nagyságának emelése a katonai vezetés állandó törekvése. A hadsereg számerejének azonban korlátjai vannak. Ezeket a katonai szolgálatra igénybevehető száma és az állam gazdasági teherbírása állítja a szervező elé. A szervező adott korlátozások között oly hadsereget igyekszik teremteni, amellyel a háborút idejében, győzelmesen befejezheti.

A hadsereg nagyságának felső határát a katonai szolgálatra fogható lakosságnak száma adja meg. Például egy államnak van 40 millió lakosa. Ebből kb. 20 millió férfi és 20 millió nő. A férfilakosságból katonai szolgálatra csupán bizonyos korhatárba esők vonhatók be. Az ifjúkorban lévő és kellőképpen ki nem fejlett egyének a nagy testi megerőltetéssel járó szolgálatot nem bírják. A túlélémedett korúak pedig sem a lelki szívóssággal, sem megfelelő testi rugékonysággal már nem rendelkeznek. Tapasztalat szerint az átlag férfi 21-ik életévétől betöltött 40 éves életkoráig bírja legjobban a fáradalmakat. A férfilakosság életkorát átlag 50 évre tehetjük. Ebből mint most említettem, kb. 20 évfolyamhoz tartozó vonható fegyver alá. Példánkban egy születési évfolyamhoz tartozó férfilakosság (évfolyam) $20,000.000/50 = 400.000$ főt tenne ki, ha azokból minden férfi katonai szolgálatra alkalmas lenne. Ez azonban nincs így. A testi alkalmasság mértékét csupán átlag minden második férfi üti meg. A 400.000 fő erős évfolyamból így csupán 200.000 főt vehetünk igénybe katonai szolgálatra.

Ez annyit jelent, hogy a példában szereplő állam 20, egyenként 200.000 fő erős évfolyamot állíthatna hadrendjébe. Vagyis minden különösebb rendszabály bevezetése nélkül 4,000.000 főnyi hadsereget mozgósíthatna. Tehát a hadjárat megindításakor lakosságának 10%-át venné igénybe.

A világháborúban a nagyhatalmak ezt az erőkiejtést nem egyszerre, hanem fokozatosan fejtették ki.

Az arcvonalba¹ állított hadseregek aránya a küzdő állam lakosságához viszonyítva 1914-ben ez volt:

¹ Nem számítva a népfelkelést és az anyaországban lévő alakulatokat.

	Mozgósított az are- vonban embert	Lakossághoz viszonyított % arány
Ausztria-Magyarország	1,500.000	3%
Németország	2,000.000	3%
Oroszország	3,500.000	2%
Franciaország	2,000.000	4—5%
Szerbia	280.000	7%

Itt a Szerbiát illető adat kiegészítésre szorul: Szerbia lakossága 1914-ben 4,150.000 lelket számlált. Ebből a lakosságból a világháború kitörésekor igénybevett 8100 tisztet és hasonállását, valamint 510.000 embert, összesen tehát 518.000 főt. Lakossága 12.5%-át. Ebből felállított az 1. és 2. vonalban: 11 gyalog és 1 lovas hadosztályt. A 3. vonalban mozgósított 5 népfőlkelő hadosztálynyi erőt, egyéb hadtá- és anyaországbeli (pót) alakulatot.

Ha az átlag 3%-al szereplő nagyhatalmaknál figyelembe vesszük, hogy a nem közvetlen harcos alakulatok is felemésztettek ugyanannyi erőt, mint a küzdő egységeik, a nagyhatalmak összerökifejtése a háború elején 6—8%-ra tehető. Ezt összevetve Szerbia erő kifejtésével láthatjuk, hogy ez a kis állam a háború kitörésekor kétszer nagyobb erőfeszítéssel lépett a küzdelembe, mint bármelyik nagyhatalom.

Az emberanyag elhasználódást a hosszú háború veszteségeihez képest fokozatosan pótolták. Úgy, hogy az államok a világháború végéig lakosságuknak átlag 18%-át voltak kénytelenek igénybe venni.

Így Ausztria-Magyarország kb. 16%-,

Németország kb. 19%-,

Szerbia kb. 18%-nyi emberanyag felhasználással zárta le a küzdelmet.

Ha Németország, — Franciaországot megelőzve — Szerbia % számának megfelelő hadsereggel állt volna a küzdelemhez, a mámei hadjárat bizonyára könnyebb feladat alá állította volna a német legfelsőbb hadvezetőséget.

A tanulság ebből az, hogy a hadsereg, különösen a háború első szakában, nem lehet elég nagy. Ezt főképpen a gyors döntésre való törekvés kívánja. Úgy vélem, hogy mindjárt a háború elején bevetett aránylagosan nagy erők kevesebb vért és anyagi áldozatot okoztak volna, mint a hosszú időn át sok vérral és anyagi áldozattal járó óvatosság és áltakarékosság.

A mozgósítandó hadsereg nagysága a védrendszerrel, a béke-létszámmal és a kiképzett tartalék évfolyamok számával összefüggést mutat. A „védrendszer“-ek közül az általános védkötelezettség elvileg mindenkit egyformán terhel. Így a legigazságosabb. A legtöbb ember ezen az alapon vonható a zászló alá. Azok gyakorlatban tartásáról az államhatalom imperatív módon gondoskodhatik. A toborzott és így hivatásos katonákból álló hadseregnél aránylagosan olcsóbb. Az államnak a katonák nagyrészének végkielegítéséről, illetve végellátásáról nem kell gondoskodnia.

A békeszerződéssel reánk kényszerített zsoldos kiegészítési rendszer az államra nagy terheket ró. Emellett a mozgósításhoz szükséges korosztályok (tartalékévfolyamok, kiképzés alá kerülő évfolyamok) kiképzését és azok gyakorlatban tartását lehetetlenné teszi.

Azok az államok, amelyek a zsoldos kiegészítési rendszert voltak kénytelenek bevezetni, korlátozott nagyságú és szervezetű hadseregeivel csupán belrendjük fenntartását biztosíthatják.

Ezek a hadseregek azonban komolyabbnak ígérkező önvédelmi feladatok megoldására nem alkalmasak. Ne tévesszen meg bennünket Mátyás király zsoldos kiegészítésű „fekete sereg”-e, amely nem néphadseregek ellen küzdött.

A mozgósításnak minél gyorsabban kell lefolynia, hogy a hadműveletekkel az ellenséget megelőzzék. Ezenfelül a gyorsan mozgósított hadseregnek magas harcértékűnek is kell lennie. Mindkét követelmény minél nagyobb békelétszámot és minél hosszabb szolgálati időt kíván. A magas békelétszámú hadsereget ugyanis a mozgósításkor nem szükséges a bevonuló és a gyakorlatból kiköszönt nemténylegekkel annyira felhígítani. Ez a harcérték szempontjából előnyös. Kevesebb tartalékos bevonulása is kevesebb időt vesz igénybe. A magas békelétszám mindenképpen katonai követelmény. Nagysága az állam teherbíróképességétől függ.

Ha adott pénzügyi helyzet mellett, adott békelétszám fenntartása szükséges, úgy ugyanazt a hadsereget, egyéb előnytől eltekintve, a gazdaságosság szempontjából is könnyebb általános védkötelezettséggel fenntartani. Ebben a védrendszerben rejlő előnyöktől fosztották meg a győzők a központi hatalmakat.

Mint fent kifejtettem, a védrendszer egyik, fontos tényezője: a szolgálati idő, mely általában két főidőszakra bontható. Első időszakát jellemzi, hogy az alatt a katonát mindarra megtanítják, amire a második alatt (vagyis abban az állapotában, amidőn alkalmas a mozgósított egység gerincétül, vagyis békekeretül való felhasználásra) szüksége lesz. A második időszakban a katona tudását kihasználjuk, őt különleges kiképzésben részesítjük, vagy alparancsnoki feladatok vállalására tesszük alkalmassá.

Miután a szolgálati idő a hadsereg kiképzési fokát és így harcértékét előnyösen befolyásolja, érthető lenne az a törekvés, ha az állam a szolgálati idő meghosszabbítását szorgalmazná. Ennek azonban gazdasági és mint nálunk, külpolitikai szempontok vetnek gátat.

A szolgálati időt az állam hadrafogható férfilakosságának és a hadsereg békelétszámának viszonya szabja meg. Legyen pl. az állam fegyverbeszólható férfi évfolyamainak mindegyike átlag 200.000 fő.

Ez esetben, ha az évfolyam katonai kiképzéséhez szükséges kiképző (altiszti stb.) keretül 20%-ot, vagyis 40.000 embert számítunk, úgy ennek a hadseregnek legkisebb békeállománya, egy évi szolgálati idő mellett, 240.000 főt tenne ki. Természetesen csak abban az esetben, ha egy születési évfolyamhoz tartozókat egy év leforgása alatt akarnék kiképzésben részesíteni.

Ha azonban ez az állam, vagy gazdasági vagy politikai okokból 240.000 fő erős békehadsereget nem tarthat, a szolgálati idő változást szenved. Vegyük azt az esetet, hogy a békehadsereg csupán 120.000 fő erős lehet. Egy fegyver alá vonható évfolyam pedig 200.000 fő erős évi ujoncjutalékot nyújthat. Ebben az esetben, ha valaki egy év alatt mind a 200.000 főt ki akarná képezni, a kiképezendők szolgálati idejét

egy évről 6 hónapra kellene leszállítania. ($2 \times 100.000 = 200.000$ fő.) Ebben az esetben — elméletileg — 20.000 főnyi kiképző keret is elegendő lenne.

Látjuk tehát hogy a szolgálati idő korlátolt békelétszám mellett csökken, ha a békelétszámnál erősebb, sorra kerülő, évfolyam valamennyi tagját, egy év leforgása alatt kiképzésben akamók részesíteni.

Ily évfolyamoknak nem lehet meg a kellő kiképzésük. Ezért a szabad szervezési lehetőséggel bíró államok, ahol akár gazdasági, akár politikai okokból a fegyveres kiképzésben részesíthető évfolyamok kívánta erős békelétszám nem tartható fenn, a katonai szolgálat megkezdése előtt a férfilakosságot katonai előképzésben részesítik (Sportegyletek. Iskolákban folyó katonai előképzés stb.).

Ebből a szervezési megfontolásból, valamint hadműveleti és egyéb anyagi okból alakult ki a hadseregszervezés két alapvető iránya.

Mindkét szervezési irány az állam minél nagyobb hadseregének kiállítására törekszik.

Az egyik irány híve, Seeckt tábornok, a német hadvezetőség volt főnöke, ő a védrendszer újrendszerű irányát abban látja, hogy a gyengébb harcértékű tömeghadsereg mellett, kell egy kis rendkívül értékes és meglepetésszerűen alkalmazható hadsereg is. Ennek hirtelen támadólagos fellépése, úgy véli, biztosítaná a nagy tömegek mozgósításához és felvonulásához szükséges időt és területet. A kis ütőkész hadseregnek még más indokolása is van. A technika máról-holnapra fejlődik. Ami ma korszerű, holnap már ócskaság lehet. Nagy hadseregnek teljesen kielégítő és állandóan korszerű állapotban tartott fegyverzete, felszerelése és lőszeranyaga oly megterhelést róna az államra, amelyet egyik nagy állam sem bírna el. Magasfokú gyári iparral rendelkező ország tehát megengedheti magának azt, hogy csak ezt a kis ütőkész hadsereget tartja modern technikai nívón. A tömeghadsereg részére a tárolt anyag állandó újításáról le is mondhat. A kis, ütésre kész hadsereget „fedőhadsereg“ névvel szokták jelölni. Tagadhatatlan, hogy a fedőhadseregnek hosszú szolgálati idő mellett emberanyaga kiválóan kiképzett. Harckészsége, gondos anyagi felszerelése igen magas fokú. Magas békelétszáma miatt gyorsan mozgósítható. Sőt ha erre a kellő előgondoskodások megtörténtek, mozgósítás nélkül is elvonulhat. Alkalmazása pillanatnyi lehet. Nagy meglepetéseknek válhatik okozójává. Esetleg a döntést is előidézheti, vagy előnyös helyzetet teremthet a döntéshez. A tömegek harcbalépése után is sikerrel alkalmazható a döntő helyeken.

Seeckt szerint azonban ez az eljárás nem nélkülözheti a nemzetmozgósítást, vagyis a küzdő állam emberben és anyagban kifejtett legnagyobb, valamivel később érvényesülő erőfeszítését.

A másik álláspont szószólója Debeney tábornok, a francia vezérkar főnöke. Álláspontját az új francia véderőtörvény teljes mértékben kifejezésre juttatja. Nem tartja célszerűnek a hadsereg egységeinek különféle szervezési és alkalmazási módját.

A francia álláspont azzal jellemezhető, hogy a keleti erőrendszer oltalma mellett, először az oltalmazó, határmenti, békeseregetestek mozgósítanak. (Fedőhadsereg.) Ezeknek oltalma mellett folyik az anyaország belsejében, a hátrább fekvő seregetestek mozgósítása. Ezekben

az oltalmazó seregtestekkel azonos szervezetű egységeket teremtenek. A hadművelleti célnak megfelelően azonban a határon elhelyezett seregtesteket, műszaki védelmi eszközök, erődeik messzemenő kihasználása mellett, valamivel előbbi időpontban mozgósítják.

A nemzetmozgósítás oltalmazását tehát a franciák látszólag defenzív formában oldják meg. Alig hihető azonban, hogy az első ütemben alkalmazásra kész seregtesteket passzív alkalmaznák.

A két irány felett való döntés nem lehet célja értekezésemnek. Itt csak reá kívánok mutatni arra, hogy a hadsereg lehető legnagyobb erejét mindkét szervezési irány hangsúlyozza. Mindkét irány teljesen közös utakon jár abban, hogy a háborúhoz az egész nemzet mozgósításának alapfeltételeit meg kell teremteniük.

Tagadhatatlan azonban, hogy a német álláspont újszerű szervezeteket kíván. Újszerű szervezetek viszont újszerű alkalmazási módot követelnek meg.

A háborúhoz anyagi eszközök kellene. Ezeket elő kell teremteni. A beszerzés az anyaországban vásárlások, illetve „hadiszolgáltatási törvény“ alapján való igénybevétel, ellenséges területen harácsolás és vásárlás által történik.

Ennek következtében a háború terhe nem nehezedik egyenletesen az állampolgárokra. Egyrészt legdrágább kincsét, életét, testi épségét áldozza fel. Másokat a hadiszolgáltatási törvény rendelkezései készítetnek több-kevesebb háborús teher viselésére. Vannak azonban állampolgárok, akik a háborús szükségletek termelése miatt, szükségképpen, hivatásuk mellett maradnak. Ezek míg mások életüket áldozzák, vagyoni előnyökhöz is jutnak.

A háborútól a nemzet léte vagy nemléte függ. A nemzet győzelme az állampolgárra jólétet, veresége pedig gyászt hoz. Ebből az alapgondolatból kiindulva, néhány államban a hadiszolgáltatási törvény rendelkezéseit módosítják. Alapelvként tekintik, hogy a hadviselő állam a háborús szükséghez képest, az összes élő és holt eszközökkel rendelkezhetik. Minden polgára egyenlőképpen katona és teljes vagyoni erejével köteles támogatni a hadviselő nemzetet. Ezzel szemben a nemzet győzelméből érdeméhez képest részesedik.

Ily államok igazságossági szempontok érvényrejuttatása mellett nagy erkölcsi és anyagi erőforrásokra tehetnek szert.

MOZGÓSÍTÁS, FELVONULÁS. Amint ismeretes, mozgósítás alatt a békeállományról a hadiállományra való átmenetet értjük. A hadiállományra való átmenet igen sok ember bevonulásával, igen sok állat és jármű bevonásával jár. A mozgósítás tehát igen nagy „bevonulási mozgalmat“ idéz elő. Eddig a nagy mozgalmat legnagyobbbrszt a vasút segítségével bonyolították le. Elképzelhető, hogy a kötött pályán mozgó közlekedési eszköznek érzékeny helyeken való megrongálása a mozgalom lefolyását hátrányosan befolyásolja. Akár földi, akár légi beavatkozás által történjék is az. A bevonulási mozgalom végrehajtásánál arra törekszenek, hogy a mozgósítás még abban az esetben is simán és fennakadás nélkül történhessék, ha az ellenséges behatás

a vasút egyes szakaszait ideiglenesen teljesen hasznavehetetlenné tenné.

A mozgósított hadsereg felvonulása a tervezett hadműveleteknek megfelelő csoportosítással, a felvonulási körletekben történik. A helyes csoportosítás és a felvonulás gyors végrehajtása oly fölényes helyzeteket teremt, amelyek az egész háború kimenetelére döntő befolyással lehetnek.

Mind a felvonulási területek kiválasztása, mind pedig a felvonulás gyors lefolyása a háborús sikernek döntő tényezője.

A felvonulási területek kiválasztása nem a szervezés feladata. A felvonulás gyors és akadálytalan lebonyolításának nehéz feladatát azonban a szervezőnek kell előkészítenie.

A felvonulással az első hadműveletek végrehajtásához szükséges seregeket (csapatokat, vonatokat és intézeteket), valamint anyagot kell a kijelölt területen, hadműveletre kész állapotba hozni. Egy békében, tervszerűen előkészített mozgatási problémáról van szó: a mozgósítási állomásokról a felvonulási területen összpontosítandó tömegek szállításáról.

A szállítást az ellenfél főképpen légi erejével zavarhatja meg. De meg is akaszthatná, ha az csupán a vasút kihasználásával történék. Különösképpen nagy a veszély ott, ahol az állam vasúthálózata szoros jellegű gócpontokon fut keresztül (hidak, alagutak, rendező-pályaudvarok stb.). Egy ily érzékeny pontnak akár brizáns, akár aerokémiai hatású légitámadással való kikapcsolása, a vasúti forgalmat legalább is ideiglenesen megbéníthatja. Ha ez fontos vasúti szakaszon történék, úgy a legjobb esetben a felvonulás gyors lefolyását gátolná. Ennek kiegyensúlyozására a felvonulási szállítást úgy kell megszervezniük, hogy a vasút, ha a szükség azt kívánja, részben kikapcsolható legyen (gyalogmenetben való felvonultatások, vízi-, gépkocsi felvonulás, a vasút érzékeny pontjainak több, azonos teljesítményt biztosító szárnyvonallal való megkerülése). Fontos azonban az is, hogy az ellenséges légi támadásokat a repülő erők messzemenő kiépítésével ellensúlyozzák.

A DÖNTÉS KIERŐSZAKOLÁSA. Igen sok katona azt a nézetet vallja, hogy a döntéshez ma nem elegendő egymagában az ellenséges földi hadsereg felkeresése, teljes bekerítése és csatában való megsemmisítése, hanem a teljes hadműveleti bekerítést a légi erőkkel is siettetni kell.

Az biztos, hogy ameddig a földi hadseregek a döntéshez jutnak, addig a küzdő felek mindegyikének légi ereje meg fogja kísérelni, hogy az ellenséges legfelsőbb államvezetést megbénítsa, az ellenség szellemi-, kereskedelmi-, közlekedési- és ipari központjának (fővárosnak) háborús lelkesedését kioltsa, tiltakozásokat váltson ki, az anyagtermelést és a közlekedési vérkeringést megbénítsa, erőközpontokat, ipari telepek teljesítményét megszüntesse. Ezeknek a feladatokat megoldása közben számolni kell, hogy légi ereje találkozni fog az ellenséges légi erőkkel. Ezt előbb le kell vernie, vagy útjából ideiglenesen el kell távolítania. Légi erejüknek tehát az ellenséges légi erőnél nagyobbak és fürgébbnek

kell lennie. Légi erejét úgy kell megszerveznie, hogy az az önálló hadművelet összes feladatait elláthassa.

A légi erők az ellenséges légi erővel és a vízi- és szárazföldi harcegységekkel szemben egyenlőképpen kell tudni harcolnia.

A légi erőknek ez az új alkalmazási iránya a légi flották lázas növelésén kívül, harci feladatokra alkalmas repülőegységek rohamos és a felderítő egységekhez viszonyítva, aránytalanul nagyfokú kiépítését vonta maga után.

A finn Friedrich Bergmann a „Vertikale strategische Umfassung“ időszerűségét hangoztatja. Elgondolása abban foglalható össze, hogy jövőben a hadászati megkerülés (bekerítés) gyorsabban és akadálytalanabban fog megtörténni, ha azt, az ellenség hátába, légieszközökkel szállított földi harcegységek fogják teljessé alakítani. Illetve, ha a földi gyorsan mozgó harcerők földi térnyerését ily légi úton szállított harcegységek fogják egyengetni. Ez a távolbalató terv, ha valahol komolyan fognak vele foglalkozni, nagyfokú légi és földi motorizáláshoz fog vezetni.

Légi támadások az egész anyaországot érhetik. Az anyaország oltalmazása brizáns és gázhatású légi bombatámadásokkal szemben, légi (vadász) erőkkel és légvédelmi tüzesszűkökkel történik. Ezek szaporítása a szervezőnek elsőrendű gondját képezi.

A légi erőkkel az ellenség hátába szállított harcegységek támadásához még hiányzik sok előfeltétel. Megoldandó feladatok: a légi szállítás eszközeinek megteremtése; a szállítást és földreszállást oltalmazó légi erők előteremtése; légi szállításra és a guerilla-harcra alkalmas, különleges szervezetű, szárazföldi harcegységek szervezése; kiürített légi szállítóeszközök földi oltalmát szolgáló szervezet és a légi ellátás problémája.

Ily ellenséges harcténykedéssel szemben azonban az anyaországot meg kell védeni. A védelmet a légi erők és a légvédelmi tüzesszűkök (légvédelmi ágyúk, légvédelmi géppágyúk és e célra különleges szénkezettel bíró géppuskák) szaporításával, valamint a földi védelemnek az anyaország egész mélységébe való kiterjesztésével lehet csak biztosítani.

Az anyaország gázvédelmét is a legfeszesebb szervezetbe kell foglalni.

A légi erők lázas fejlesztésének kapcsán azok hadiállományon való tartása elengedhetetlen szervezési feltétel oly államoknál, melyek arra törekszenek, hogy az ellenséges légi erőket, a hadüzenet után nyomban, még repülőtereiken megsemmisítsék.

A földi hadviseléshez szükséges szervezetek általában a régi irányelvek szerint vannak ma is kiépítve. Ez irányokat jellemzi, hogy a minél gyorsabb döntés érdekében a hadműveleti cselekmény ideje és a csata lefolyása gyorsíttassék. Emellett az állam emberanyagának kímélete fontos szempont marad.

A szervezési követelmények megkívánják, hogy a szárazföldi szervezeteknek nagy menetsebessége legyen az utakon és a terepen (szállítási probléma); gyorsan és biztosítottan harcba léphessenek; nagy tűzhatású, közvetlen irányzással, meglepetésszerűen fellépő és gyors

állásváltozásra alkalmas tűzgépekkel rendelkezzenek; harc alatt az ellenséges tűzhatással szemben érzéketlenek legyenek és kielégítő légvédelemmel és gázbiztonsággal bírjanak.

Ezek a követelmények hadászati és harcászati motorizálást (mechanizálást) kívánnak. De a seregtettek korszerű felfegyverzését és felszerelését is indokoltta teszik. Nagy államok, ahol ennek a szervezési iránynak gazdasági előfeltételei is megvannak, a motorizálást főképpen hadművelleti okokból sürgetik. A meghozott nagy anyagi áldozatok rendkívüli eredménnyel kecsegtetnek.

A földi döntésnek egyik tényezője: a csata.

Kevesebb szurony, kellő erkölcsi derékség mellett, kisebb véráldozattal arathat győzelmet, ha útját hathatós tűzgépek minél hatalmasabb tüze egyengeti.

A tűzgépek hatásában a legnagyobb szerep a tüzérségnek jut. A német seregtettek szervezetében, a világháború elején átlag i zászlóaljra i üteg esett. Ez az arányszám a háború vége felé átlag i: 3, sőt i: 4-re is emelkedett.

A hadművelleti egységként szereplő hadosztály szervezete azonban (kb. 9—10 zászlóalj gyalogság és a megfelelő testvérfegyveremek) 30—40 ütegnek szervezetbe való állítását nem bírja el anélkül, hogy túlságosan nehézkesse ne válnék. Ezt mindenütt harcászati szempontok sem indokolnák. Hiszen a szervezettől ily nagyfokú tűzhatás kifejtését csupán a döntő helyeken kívánják. Ezért a szabad szervezési lehetőséggel bíró államok, döntő helyekre gyorsan eltolható, motoros, közvetlen tüzérség szaporítását szorgalmazzák. Ily szervezetek mellett a hadosztály tüzérségének szervezete szerényebb méretű is lehet.

A tűzhatás növekedése miatt, a védelem mélységbe való tagozását már a világháború indokoltta tette. A támadó a védelem mélységbe tagozott tűzgép rendszerével szemben lassított, óvatosabb harceljárásra kényszerült. A döntés meggyorsítására való törekvések és az emberben való takarékosági, valamint meglepetési szempontok, a harcokcsi beállítását tették szükségessé. Harcokcsi-támadás elhárítására viszont vérttörő, különleges tűzgépeket (lövegeket, gyalogsági ágyúkat, különleges szerkezetű géppuskákat), valamint különleges lövedékeket kellett szerkeszteni. De még ez sem elégséges nagy tömegekben támadó harcokcsikkal szemben. Meg kell tehát teremteni az elhárító tüzérszereknek gyors összevonási lehetőségét is. Ez a szempont viszont a harcokcsit elhárító fegyverek motorizálásához vezetett.

Végül vannak oly harcászati és hadművelleti feladatok is, melyek tisztán defenzív jellegűek. Vegyünk például oly államot, melynek földrajzi jellege a magashegység. A hadműveletek ily területeken járható és közlekedési vonalakban bővelkedő, mély vonalakban játszódhatnak le. A harc rendszerint ezekben vagy ezekért folyik. A védelemnek ide kell a legerősebb tűzhatást kifejtenie, mégpedig a terepalakulás miatt kis helyről.

Ily földrajzi viszonyok mellett, a fenti célra, gyalogzászlóaljknak géppuskás zászlóaljjakká való alakítása komolyan hangoztatott eszme. Ezeknél a géppuskás zászlóaljjaknál a tüzerő a lökőerőhöz képest, aránytalanul nagy. Mondjuk 3 géppuskás századra csupán egy puskás

század esik. Még ily földrajzi viszonyokkal bíró államok sem nélkülözhetik azonban defenzív hadműveletekhez és a támadólagos harceljáráshoz szükséges, szabványos szerkezetű zászlóaljokat, az ellentámadó seregtestek szabványos gyalogzászlóaljait. (3 puskás, 1 géppuskás század.)

A légi támadások jelentősége megnőtt. A közlekedési vonalak (vasutak, műutak, különösen szorosjellegű részei, mint alagutak, hidak, pályaudvarok, különleges műtárgyak stb.) elrombolásával fokozott mértékben kell számolniok. A közlekedési csapatok nagymérvű fejlesztése tehát elkerülhetetlen szükség. Ez annál is inkább fontos, miután a hadműveletek gyors témyerését a hadtápterület előnyös közlekedési viszonyai igen előnyösen befolyásolják. Így felmerül a gépkocsi szállítás vezetésének és az ily járművek által használt útvonalak tömegforgalmi berendezésének problémája is. Ez utóbbi megoldása az állandó műszaki berendezkedés bélyegét viseli magán. A hadiforgalom szabályozásának ügyköre tehát e szervezetek kiépítésével és üzemben tartásával bővülni fog. A nagy hadseregek motorizálási törekvésével együtt jár nagyobb terhelést bíró hadihidak bevezetése is.

A szervezésnek fentvázolt új irányjaival az államok mindenhol arra törekszenek, hogy gazdasági viszonyaikhoz mérten, legértékesebb elvek szerint kiépített hadseregeikkel, a katonai döntést mielőbb kicsikarhassák. Speciális földrajzi és külpolitikai viszonyaikhoz szabott hadművelési céljaiknak megfelelően szervezik hadseregeiket. Szervezeteik azonban az elgondolt alkalmazásnak csupán céltudatosan előkészített eszközei. Szervezetükbe csak a hadvezetés művészete fog lelket lehelni. Hiszen törpe vezetés mellett ragyogó szervezetek is felmondják a szolgálatot. A vezér génusz viszont alárendeltebb értékű szervezetekkel is győzhet.

Újszerű szervezetek a hadvezetés nehéz feladatait vannak hivatva megkönnyíteni, könnyedebbé és rugalmasabbá alakítani.